

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ШЕВЧУК ВЕРОНІКА ЮРІЇВНА

УДК 64.011.22:664.66(477.54)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ
РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ХЛІБОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
(НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ)**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних
сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському державному технічному університеті будівництва та архітектури Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Кушнір Таміла Борисівна,
Харківський державний університет харчування та торгівлі, доцент кафедри економіки підприємств харчування та торгівлі.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Березін Олександр Вікторович,
Полтавський університет споживчої кооперації України Укоопспілки, завідувач кафедри економіки підприємства;

кандидат економічних наук, доцент
Родченко Володимир Борисович,
Харківський національний університет ім. В.Н Каразіна, доцент кафедри економіки та менеджменту.

Захист відбудеться « 15 » квітня 2011 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 в Харківській національній академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, конференц-зал №1.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12.

Автореферат розісланий « 15 » березня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Т.В. Момот

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Регіональний продовольчий ринок, як складова та невід'ємна частина загальноукраїнського ринку, в процесі свого функціонування покликаний, насамперед, постачати населенню необхідну кількість продовольства. Забезпечення сталого, ефективного та збалансованого розвитку даного ринку є одним з головних завдань економічної політики регіонів, реалізація якого виступає основною умовою не тільки задоволення потреб населення, але й забезпечення належного рівня продовольчої безпеки країни у цілому. Важливе місце серед продовольчих товарів займає хлібопекарська продукція, з виробництвом та постачанням якої на ринок пов'язано багато суб'єктів господарювання, що надає можливість виділити регіональний ринок хлібозабезпечення.

Через регіональний ринок хлібозабезпечення відбувається узгодження обсягів і структури виробництва хлібопекарської продукції та сировини для неї з обсягом суспільної потреби в цій продукції, підтримуються прямі та зворотні зв'язки між учасниками ринку. З огляду на вищевикладене розробка наукових і методичних положень щодо організаційно-економічних засад розвитку регіонального ринку хлібозабезпечення і практичних рекомендацій стосовно його ефективного функціонування є актуальною проблемою в сучасних умовах регулювання господарської діяльності його суб'єктів.

Дослідженню економічних складових проблем забезпечення продовольчої безпеки присвячені роботи таких вчених-економістів як Л.В. Дейнеко, О.І. Гайчук, Л.М. Гаркавенко, А.В. Корбут, І.М. Міценко, Р.Л. Мудрак, В.А. Муштай, Б.Й. Пасхавер, В.І. Суперсон, О.О. Шевченко, О.С. Щекочич та ін. Аспекти розвитку регіональних ринків та їхнього регулювання вивчали П.Т. Бубенко, Б.М. Данилишин, В.А. Ільяшенко, В.Б. Родченко та інші. Питанням оцінки стану та тенденцій розвитку хлібопекарської галузі, забезпечення потреб регіону хлібопекарською продукцією присвятили роботи В.В. Баранов, О.В. Березін, А.М. Васильченко, Л.І. Донець, Ю.І. Задорожний, М.В. Нетяжук, Ю.В. Пономарьова та інші.

Вивчення опублікованих праць та практики господарської діяльності підприємств свідчать про відсутність належного висвітлення низки принципово важливих питань, пов'язаних з виявленням сутності та змісту поняття, організації системи хлібозабезпечення регіону, а також оцінки її ефективності.

Необхідність вирішення організаційно-економічних проблем хлібозабезпечення регіону, удосконалення теоретико-методичних аспектів розвитку регіональних продовольчих ринків та оцінки ефективності їх функціонування зумовлюють актуальність теми дисертаційної роботи, логіку її побудови, цільову спрямованість, завдання та напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота відповідає основним напрямкам наукових досліджень, які

проводились на кафедрі економіки Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури в процесі розробки науково-дослідних тем: «Управління конкурентоспроможністю підприємства на ринку» (номер державної реєстрації 0106U1263 від 03.02.06 р.), особисто автором обґрунтовано пріоритетність управління каналами збуту продукції в розрізі забезпечення ринку продовольчими товарами та підвищення конкурентоспроможності підприємств; «Підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сучасних умовах» (номер державної реєстрації 01080006390 від 08.07.08 р.), в межах теми автором запропоновані інноваційні напрями розвитку регіональних ринків продовольства.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є удосконалення теоретико-методичних засад та розробка організаційно-економічних заходів формування ефективної системи хлібозабезпечення регіону.

Для реалізації поставленої мети в дисертаційній роботі вирішено наступні завдання:

- систематизовано накопичений досвід щодо визначення економічної сутності та взаємозв'язку понять «продовольча безпека», «продовольча забезпеченість регіону», «хлібозабезпечення» та «система розподілу»;

- уточнено економічну сутність поняття «система хлібозабезпечення регіону»;

- узагальнено особливості хлібопекарської продукції та визначено критерії їх класифікації;

- визначено та обґрунтовано напрями регулювання системи хлібозабезпечення регіону;

- систематизовано класифікаційні ознаки систем розподілу продукції, серед яких виділено системи розподілу хлібопекарської продукції;

- розроблено методичний інструментарій оцінки ефективності системи хлібозабезпечення регіону;

- проаналізовано стан та тенденції розвитку систем хлібозабезпечення регіонів країни;

- оцінено ефективність системи хлібозабезпечення Харківського регіону;

- обґрунтовано доцільність організації хлібопекарського кластеру та необхідність оптимізації обсягів виробництва у системі хлібозабезпечення регіону.

Об'єктом дослідження є процес розвитку регіонального ринку хлібозабезпечення.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні положення формування ефективної системи хлібозабезпечення регіону.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження складають фундаментальні положення економічної теорії, законодавчі та нормативні акти України, монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних

вчених за цією проблематикою. Інформаційною базою дослідження є офіційна інформація Державного комітету статистики України, дані статистичної та фінансової звітності підприємств, дані мережі Інтернет, власні аналітичні розрахунки.

Для вирішення окремих завдань використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи: теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу – для уточнення понять «продовольча безпека», «продовольча забезпеченість регіону», «хлібозабезпечення», «система хлібозабезпечення регіону»; систематизації – для визначення особливостей хлібопекарської продукції, класифікації систем розподілу хлібопекарської продукції; групування – для об'єднання регіонів за питомою вагою у загальному обсязі виробництва зернових; графічний – для наочного відображення показників стану системи хлібозабезпечення регіону; економіко-математичного моделювання – для розв'язання задачі оптимізації обсягів виробництва зернових, борошна та хлібопекарської продукції у Харківському регіоні; обчислення на ПЕОМ з використанням пакета Microsoft Excel – для здійснення оцінки ефективності системи хлібозабезпечення Харківського регіону.

Наукова новизна одержаних результатів.

Одержані в ході виконання дисертаційного дослідження результати у сукупності розв'язують важливе науково-практичне завдання – розробку теоретико-методичних положень і науково-практичних рекомендацій щодо формування механізмів організаційно-економічного забезпечення підвищення економічної ефективності функціонування системи хлібозабезпечення регіону.

У процесі дослідження отримані такі найбільш суттєві результати:

удосконалено:

- комплексну систему оцінки ефективності забезпечення регіону хлібопекарською продукцією, принципова новизна якої полягає в об'єднанні двох напрямків оцінки: оцінки ефективності системи розподілу продукції хлібопекарських підприємств-виробників за критеріями продуктивності, економічності і стабільності та оцінки ефективності системи хлібозабезпечення регіону, яка дає можливість оцінити рівень забезпеченості населення хлібопекарською продукцією за такими критеріями: економічна та фізична доступність, самозабезпечення та достатність забезпечення, що дає можливість однозначності та адекватності оцінювання з позицій підприємства-виробника та регіону у сукупності;

- понятійний апарат, а саме уточнено економічну сутність поняття «система хлібозабезпечення регіону», що, на відміну від існуючих, розглядається як соціально-економічний механізм зі специфічними структурними складовими (регулювання, виробництво, розподіл та споживання), функціонально пов'язаними між собою, який забезпечує ефективність процесів регулювання та розподілу обсягів виробництва, спрямований на задоволення потреб населення у хлібопекарській продукції в

необхідних кількості та якості, що відповідають фізіологічним потребам споживання та ступеню розвитку регіону;

- методичний підхід до оптимізації обсягів виробництва у системі хлібозабезпечення регіону, суть якого, на відміну від інших, полягає в комплексній функціональній оцінці зв'язків і залежностей виробництва сировини та готової продукції, на підставі потреб споживання у регіоні з урахуванням умов регулювання;

набули подальшого розвитку:

- теоретичне обґрунтування розмежування понять «продовольча безпека», яке пропонується застосовувати виключно на державному рівні і визначати як рівень достатнього продовольчого забезпечення, при якому населення держави в цілому та кожен громадянин окремо захищені від нестачі продовольства, а держава від загрози продовольчої залежності та «продовольча забезпеченість регіону», яке трактується як здатність регіону гарантувати вчасний і постійний доступ громадян (як фізичний, так і економічний) до продуктів харчування у необхідній кількості, встановленій фізіологічними, медичними та, закріпленими законодавчо, нормами, шляхом підтримки виробництва і сфери розподілу продукції, а також створення резервів та фондів продовольства;

- трактування поняття «хлібозабезпечення», під яким розуміється соціально-економічна система, до складу якої входять виробники хлібопекарської продукції регіону, сировинної бази для них та інші суб'єкти системи, що надає вільний доступ до хліба та хлібобулочних виробів населенню у кількості відповідно фізіологічним потребам кожної демографічної групи з урахуванням економічної і соціальної ситуації у державі;

- наукова класифікація систем розподілу шляхом узагальнення та систематизації основних її ознак і введення додаткової ознаки «за масштабом охоплення» (зовнішня, внутрішньодержавна, регіональна та локальна), що дозволяє розширити можливості з управління цим процесом;

- методичний підхід до організації системи хлібозабезпечення регіону шляхом адаптації кластерного підходу до інтеграції господарюючих суб'єктів, на підставі інтенсифікації та диверсифікації існуючих зв'язків між підприємствами, організаціями та установами, які функціонують на регіональних ринках хлібопекарської продукції.

Практичне значення одержаних результатів полягає у доведенні теоретичних положень дисертаційної роботи до рівня узагальнень, конкретних методик і практичних рекомендацій щодо розвитку регіонального ринку хлібозабезпечення.

Практичне значення мають такі розробки: комплексна система оцінки ефективності забезпечення регіону хлібопекарською продукцією, яка об'єднує два напрями оцінки: оцінку ефективності системи розподілу продукції хлібопекарських підприємств-виробників та оцінку ефективності системи

хлібозабезпечення регіону; методичний підхід до оптимізації обсягів виробництва у системі хлібозабезпечення регіону, який дозволяє комплексно оцінити зв'язки і залежності показників виробництва сировини та готової продукції у сукупності з потребами споживання, враховуючі сучасні вимоги регулюючих органів місцевого самоврядування; методичний підхід до організації системи хлібозабезпечення регіону, заснований на кластерному підході.

Наукові результати дисертаційної роботи, які мають прикладний характер, знайшли практичне застосування у діяльності ЗАТ Хлібозавод «Салтівський» (акт № 67 від 08.09.2008 р.), ДП ДАК «Хліб України» «ТД «Золотий колос» (акт № 31 від 24.09.08 р.), ВАТ «Богодухівський хлібозавод» (акт № 51 від 17.10.08 р.) та у діяльності Головного управління економіки Харківської обласної державної адміністрації (акт № 04-15 від 3.10.08 р.) і Чугуївської районної державної адміністрації (акт № 10/08 від 11.09.2008 р.).

Теоретичні розробки дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі факультету економіки та менеджменту Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури під час викладання дисциплін «Економіка підприємства», «Маркетинг», «Стратегія підприємства», «Планування і контроль на підприємстві» (акт № 07-2228 від 07.11.08 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі наукові результати, викладені в дисертації, отримані особисто автором. Із наукових публікацій у співавторстві в дисертації використано лише ті ідеї, які є результатом власної роботи дисертанта. Особистий внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві полягає у теоретичних обґрунтуваннях, практичних розробках, висновках і рекомендаціях щодо підвищення ефективності функціонування та розвитку регіонального ринку хлібозабезпечення.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідалися, обговорювалися і дістали позитивну оцінку на таких міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Регіональні проблеми та перспективи розвитку ринків збуту промислової продукції» (м. Київ, 2006 р.); «Розвиток наукових досліджень – 2006» (м. Полтава, 2006 р.); «Науковий простір Європи – 2007» (м. Дніпропетровськ, 2007 р.); «Стан і перспективи соціально-економічного розвитку суспільства ХХІ століття» (м. Харків, 2008 р.); «Соціально-економічні наслідки та стратегія реформування економіки України» (м. Львів, 2008 р.); «Проблеми формування нової економіки ХХІ століття» (м. Дніпропетровськ, 2009 р.); «Організаційно-економічні проблеми регіонального розвитку в сучасних умовах» (м. Сімферополь, 2010 р.); «Регіональна політика: напрями її реалізації» (м. Харків, 2010 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 14 робіт, з них у наукових виданнях за переліком ВАК – 7 статей, 7 публікацій у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 3,3 ум.-друк. арк., з них особисто автору належить 3,0 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 235 сторінок комп'ютерного тексту, що містить 18 таблиць та 30 рисунки. Список використаних джерел, що включає 269 найменувань, викладено на 22 сторінках, 5 додатків – на 30 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету й основні завдання досліджень, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів і запропонованих рекомендацій.

У **першому розділі «Теоретичні аспекти функціонування продовольчих ринків регіону»** розкрито сутність та розмежовано поняття «продовольча безпека» та «продовольча забезпеченість», наведене уточнене трактування понять «система хлібозабезпечення регіону» та «система розподілу»; уточнено класифікацію особливостей хлібопекарської продукції з огляду на її специфіку; класифіковано системи розподілу продукції за рядом ознак та запропоновано власну класифікаційну ознаку; обґрунтовано організаційно-економічні напрямки регулювання системи хлібозабезпечення регіону.

У ході проведеного дослідження виявлено взаємозв'язок понять «продовольча безпека» та «продовольча забезпеченість», які розрізняються в залежності від масштабу економічної системи. Так, у загальному розумінні поняття «продовольча безпека» як наявність достатньої кількості продуктів харчування, доступних кожній людині, вважається прийнятним на мегарівні у рамках світового масштабу.

Як наявність продовольчої незалежності та самозабезпечення на рівні держави (макрорівень) використовується поняття «продовольча безпека», а на рівні регіону (мезорівень), який виступає адміністративно підпорядкованою одиницею держави, визначено за необхідне використання терміну «продовольча забезпеченість». Першочергове значення у продовольчому забезпеченні регіону відіграє хлібопекарська продукція. З цієї точки зору доцільним є введення поняття «хлібозабезпечення», яке визначається як соціально-економічна система, яка функціонує на основі діяльності виробників хлібопекарської продукції регіону, сировинної бази для неї та інших суб'єктів системи, і надає вільний доступ до хлібопекарської продукції населенню у кількості, що відповідає фізіологічним потребам кожної демографічної групи з урахуванням економічної і соціальної ситуації у регіоні. І, нарешті, на мікрорівні (виробник), як основа всієї системи хлібозабезпечення, функціонує

система розподілу, яка забезпечує споживачеві фізичну доступність продукції виробника шляхом функціонування і взаємодії торговельних, логістичних та комунікаційних посередників в процесі розподілу, який базується на організації ринкового обігу продукції, що включає стадії товароруку та продажу.

Оскільки процес хлібозабезпечення здійснюється множиною взаємодіючих елементів, які функціонують задля досягнення певної спільної мети, логічно говорити про систему хлібозабезпечення, яку визначено як соціально-економічний механізм зі специфічними структурними складовими (регулювання, виробництво, розподіл та споживання), функціонально пов'язаними між собою, що забезпечує ефективність процесів розподілу та регулювання обсягів виробництва, спрямований на задоволення потреб населення у хлібопекарській продукції в необхідних кількості та якості, що відповідають фізіологічним потребам споживання та ступеню розвитку регіону.

Дослідження особливостей хлібопекарської продукції дозволило запропонувати їх класифікацію за чотирма критеріями: регулювання, виробництво, розподіл та споживання.

З урахуванням специфіки функціонування системи хлібозабезпечення регіону були запропоновані основні напрями здійснення регуляторної політики щодо неї. Визначено, що до організаційних напрямів належать: формування нормативно-правової бази та інформаційно-аналітичного забезпечення; створення і розвиток регіональних логістичних мереж; посилення контролю за якістю та безпекою продукції; розвиток інтеграційних процесів усередині системи хлібозабезпечення; бюджетне фінансування економічних і соціальних цільових програм, інвестиційних прогнозів; регулювання експорту та імпорту продукції. Економічні напрями регулювання системи хлібозабезпечення регіону включають: регулювання попиту та пропозиції усередині системи хлібозабезпечення; регулювання процесів ціноутворення у системі хлібозабезпечення; часткове відшкодування суб'єктам системи деяких витрат; створення умов для залучення з інших регіонів та із-за кордону інвестицій для реалізації завдань регіонального розвитку системи хлібозабезпечення; введення диференційованих норм амортизації; надання податкових пільг підприємствам, що виконують соціальні функції; розміщення на підприємствах регіону замовлень для загально регіональних потреб.

Основою системи хлібозабезпечення є розподіл хлібопекарської продукції. Узагальнення існуючих класифікаційних ознак дозволило систематизувати види розподілу, що представлені в економічній літературі, та виділити з них ті, що використовуються для хлібопекарської продукції. Існуючі класифікаційні ознаки (за видом каналу збуту, що використовується, за видом розподілу, за підпорядкованістю, за функціональною ознакою та за системою керівництва) доповнено ознакою «за масштабом охоплення» (зовнішня, внутрішньодержавна, регіональна та локальна), що дозволило виявити відмінності у розподілі продукції на різних рівнях системи хлібозабезпечення.

У другому розділі «Аналіз стану та оцінки ефективності системи хлібозабезпечення регіону» проведено дослідження основних тенденцій розвитку системи хлібозабезпечення регіонів країни; обґрунтовано методичний підхід до оцінки ефективності системи хлібозабезпечення регіону на підставі поєднання комплексних систем оцінки ефективності системи розподілу продукції хлібопекарських підприємств та системи хлібозабезпечення регіону; здійснено оцінку ефективності систем розподілу хлібопекарської продукції підприємств-виробників та системи хлібозабезпечення Харківського регіону.

Спираючись на визначені структурні складові системи хлібозабезпечення регіону (регулювання, виробництво, розподіл та споживання), було досліджено стан та тенденції розвитку систем хлібозабезпечення регіонів України за період з 2001 р. по 2009 р.

Виявлено, що державне регулювання по відношенню до хлібопекарської продукції стосується усіх учасників процесу хлібозабезпечення: виробників зернових, борошна, хлібопекарської продукції, торговельних посередників та споживачів, при чому останніх державне регулювання стосується опосередковано, через встановлення норм споживання продукції, а всіх інших безпосередньо, через обмеження цінової політики, встановлення граничних нормативів рентабельності виробництва, граничних рівнів торговельних надбавок, постачальницько-збутових націнок та інше.

Аналіз виробництва у системі хлібозабезпечення регіону (рис. 1) виявив, що у загальнодержавному обсязі виробленого зерна найбільшу питому вагу займають Полтавський та Черкаський регіони, провідними з виробництва борошна визначені Донецький та Харківський, а найбільша частка загальноукраїнського обсягу виробництва хлібопекарської продукції належить Київському та Дніпропетровському регіонам. Найменша частка за всіма переліченими позиціями належить Закарпатському регіону.

Для аналізу системи хлібозабезпечення за складовою розподілу проведено анкетування керівників хлібопекарських підприємств Харківського регіону. Анкета складається з 13-ти питань, які стосуються використання у розподілі торговельних, логістичних та комунікаційних посередників. Анкетування показало, що найрозповсюджена система розподілу хлібопекарських підприємств має інтенсивний характер і схильна до використання прямих каналів розподілу, учасниками яких є традиційні роздрібні підприємства при повній відсутності оптових посередників. При цьому лише 8,3 % підприємств використовують логістичних посередників, а всі інші користуються власною транспортною мережею. Аналіз використання комунікаційних посередників показав, що 42 % хлібопекарських підприємств займаються просуванням своєї продукції на ринок та стимулюванням її збуту.

Аналіз споживання виявив, що теперішнє виробництво хлібопекарської продукції забезпечує приблизно 50-55 кг на одну особу, що вдвічі менше офіційно встановленої урядом межі – 101 кг (39 кг житнього та 62 кг

пшеничного хліба). Причиною цього є невідповідність статистичних даних фактичному виробництву через наявність не облікованої продукції малих підприємств та домогосподарств, які займаються самостійним випіканням хліба.

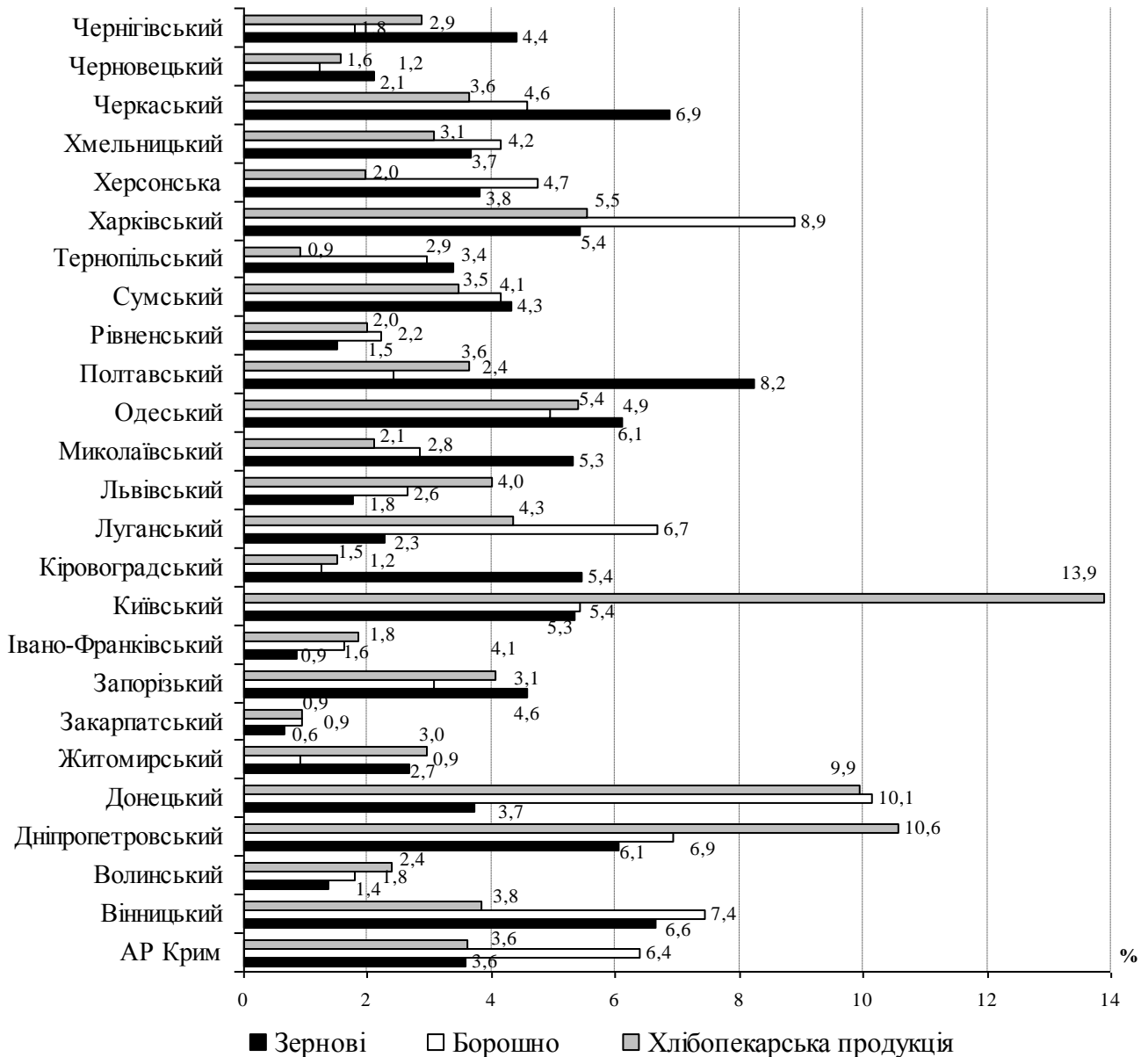

Рис. 1 – Питома вага регіонів у загальнодержавному обсязі виробництва зернових, борошна та хлібопекарської продукції у 2009 році

На підставі результатів здійсненого аналізу та підходів до оцінки ефективності діяльності суб'єктів ринку хлібопекарської продукції запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності хлібозабезпечення регіону за двома напрямками: системи розподілу продукції хлібопекарських підприємств та системи хлібозабезпечення регіону у цілому.

Під час оцінки ефективності системи розподілу продукції хлібопекарських підприємств запропоновано виділяти три критерії оцінки: продуктивність - K_1 (частковий показник ефективності, який кількісно відображає результат

функціонування системи); економічність - K_2 (показник рівня витрачених ресурсів на функціонування системи розподілу); стабільність - K_3 (показник рівня конкурентних переваг системи розподілу, який відображає відповідність її вимогам споживачів та здатність зберігати стабільність у динамічному середовищі).

Оцінку ефективності системи хлібозабезпечення регіону запропоновано здійснювати за чотирма критеріями: достатності - L_1 (характеризує у загальному вигляді кількість продовольства, яка необхідна для забезпечення нормальної життєдіяльності населення); економічної доступності - L_2 (відображає здатність населення на придбання хлібопекарської продукції у кількості, необхідній для розвитку особистості і збереження здоров'я); фізичної доступності - L_3 (характеризує здатність виробників забезпечувати населення регіону продукцією хлібопечення); самозабезпечення - L_4 (показує здатність системи хлібозабезпечення регіону задовольняти потреби споживачів продукцією власного виробництва).

Для практичного впровадження запропонованого методичного підходу до оцінки ефективності хлібозабезпечення регіону розроблено алгоритмічну послідовність її здійснення (рис. 2).

Оцінку ефективності систем розподілу хлібопекарської продукції за розробленою методикою було проведено на базі репрезентативної сукупності із 24 підприємств хлібопекарської галузі Харківського регіону за період з 2006-2009 рр., яку було розподілено на дві групи (великі та малі) за обсягом виробництва у натуральних показниках.

Результати оцінки ефективності систем розподілу продукції хлібопекарських підприємств свідчать, що перша група виробників характеризується наявністю ефективної системи розподілу продукції, оскільки більшість з них мають узагальнюючий показник більший за одиницю, що відповідає нормативним вимогам (при цьому середнє значення даного показника за першою групою $E=1,09$). Друга група підприємств має нижчі узагальнюючі показники, а середнє їх значення дорівнює одиниці. При цьому для всіх підприємств вибіркової сукупності виявлені загальні «проблемні місця», а саме, зафіксована невідповідність нормативному значенню критерію економічності, що пов'язано зі значними витрати підприємств на реалізацію продукції, а також показника критерію продуктивності, що свідчить про низький рівень збутової активності підприємств та невідповідність витрат та результатів щодо розподілу продукції.

Результати оцінки ефективності системи хлібозабезпечення регіону виявили, що узагальнюючий показник ефективності знаходиться у нормативних межах ($E'=1,2$), але, не дивлячись на це, вказали на «вузькі місця» у функціонуванні системи, такі як економічна та фізична доступність хлібопекарської продукції, що пояснюється низькими доходами громадян та нерозвиненістю логістичної системи на підприємствах регіону відповідно.

Отже, результати оцінки системи хлібозабезпечення регіону підтвердили, що проблемні аспекти існують, перш за все, безпосередньо на підприємствах, через слабкість та нерозвиненість їхніх систем розподілу.

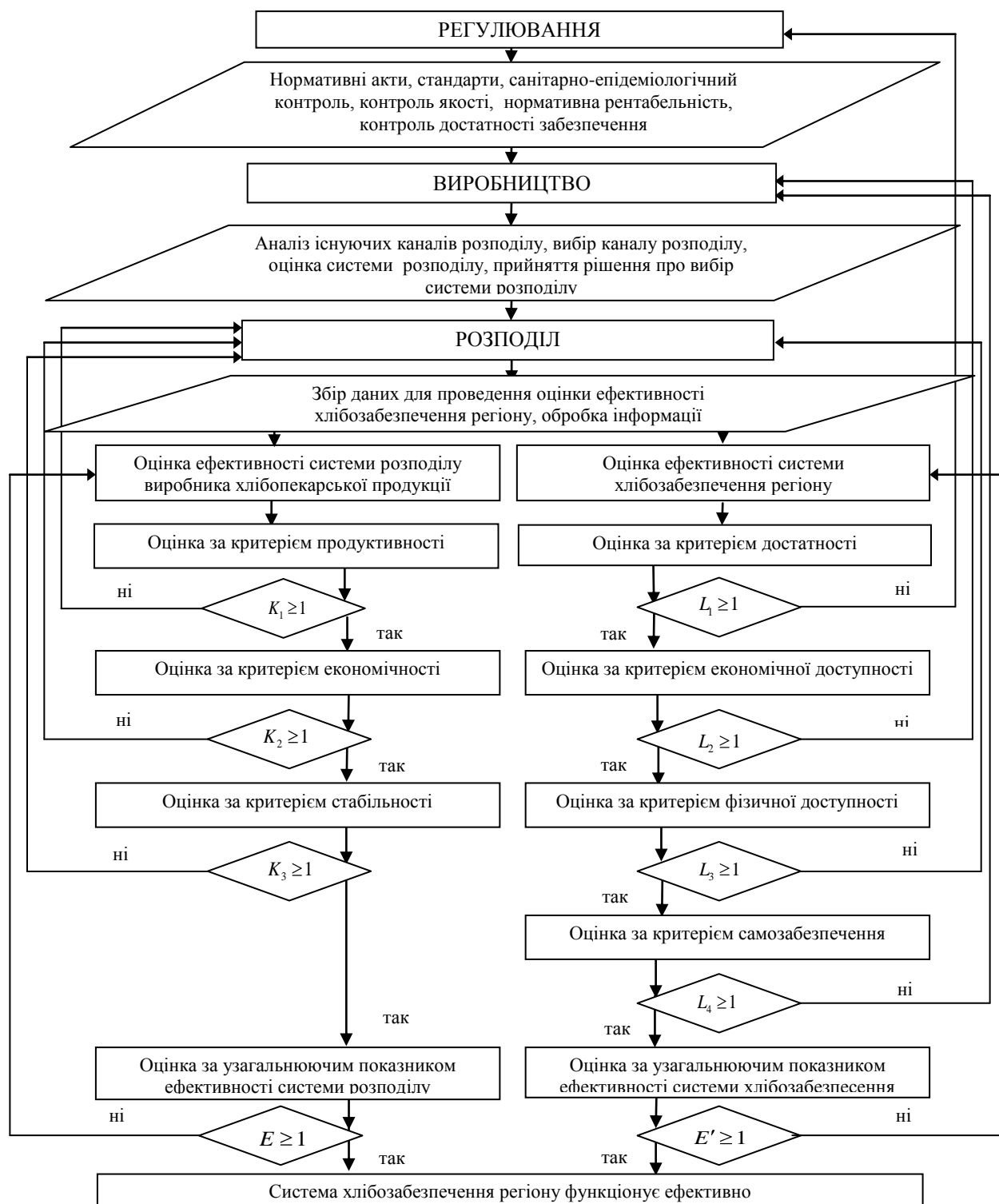

Рис. 2 – Алгоритм оцінки ефективності хлібозабезпечення регіону

Апробація запропонованого методичного підходу довела можливість його реалізації та дозволила виявити виконання умови відповідності нормативним значенням обох узагальнюючих показників, що в цілому доводить ефективність забезпечення населення Харківського регіону хлібопекарською продукцією.

У третьому розділі «Напрями розвитку і підвищення ефективності функціонування системи хлібозабезпечення регіону» запропоновано організаційно-економічний механізм розвитку системи хлібозабезпечення регіону; обґрунтовано методичний підхід до організації системи хлібозабезпечення регіону; розроблено оптимізаційну модель хлібозабезпечення регіону.

У роботі розроблено організаційно-економічний механізм розвитку системи хлібозабезпечення регіону, який ґрунтується на принципах, методах, інструментах і важелях, як ринкових (у економічній складовій системи), так і регуляторної політики державних і місцевих органів влади (у забезпеченні соціальної складової системи).

Виявлені за допомогою розробленого механізму зв'язки між суб'єктами системи хлібозабезпечення регіону надали можливість обґрунтувати існуючі організаційно-економічні засади щодо створення хлібопекарського кластеру, апробацію якого було проведено на прикладі Харківського регіону.

Дослідження теоретичних та прикладних аспектів функціонування регіонального ринку хлібозабезпечення дозволило об'єднати його суб'єктів у залежності від функціональних зв'язків у певні групи: підприємства, зв'язані з хлібопекарською промисловістю, підприємства суміжних та супутніх галузей та органи регулювання, контролю й підтримки діяльності суб'єктів кластеру.

З точки зору забезпечення споживачів продукцією, провідна роль у кластері відведена системі розподілу, що, виходячи з теоретичних доведень, складається з торговельних, логістичних та комунікаційних посередників, інтеграція яких надасть можливість усім суб'єктам кластеру ефективно забезпечувати населення продовольчими товарами, сприятиме усуненню виявлених в процесі аналізу «вузькі місця» у функціонуванні системи хлібозабезпечення регіону, пов'язаних з недосконалістю систем розподілу продукції кожного окремого підприємства-виробника хлібопекарської продукції.

Об'єднання підприємств у хлібопекарський кластер надасть його учасникам низку переваг: тісна співпраця учасників кластеру забезпечить чітке визначення потреб кожного суб'єкта у сировині, а споживачів у кінцевій продукції, тобто дозволить оптимізувати обсяги виробництва кожного учасника через відповідальність перед іншими; взаємодія торговельних, логістичних та комунікаційних посередників у системі розподілу, споживачів та виробників, дозволить останнім отримувати постійну оперативну інформацію про стан регіонального ринку і відповідно реагувати на зміни.

На підставі розробленої моделі хлібопекарського кластеру обґрунтовано методичний підхід до оптимізації системи хлібозабезпечення регіону, яка є універсальною, задовольняє вимозі доступності інформації і забезпечує можливість застосування у будь-якому регіоні на різних рівнях управління.

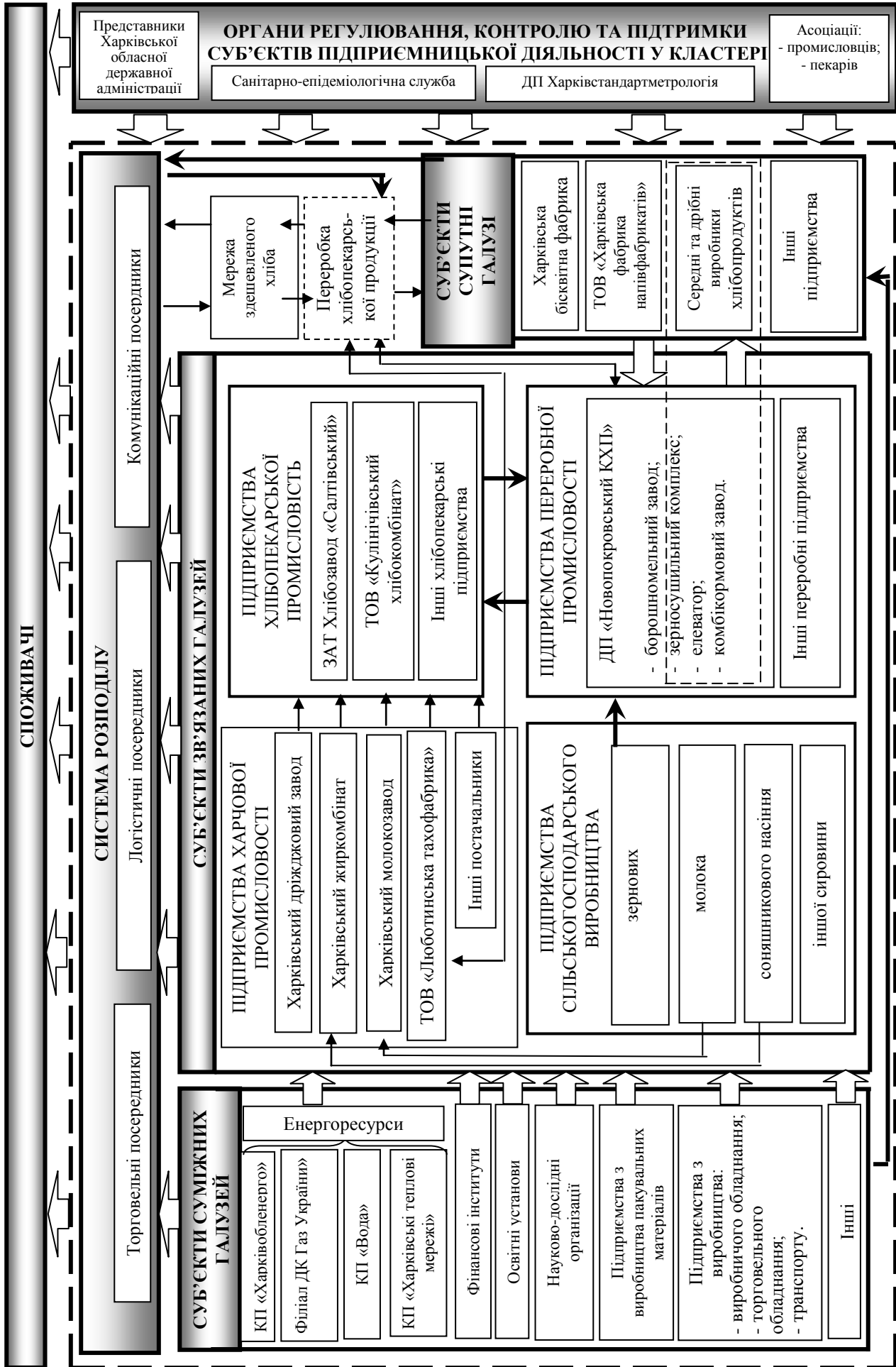

Рис. 3 – Модель хлібопекарського кластера у Харківському регіоні

Загальна оптимізаційна модель має наступний вигляд:

$$N_1 \leftarrow \sum_{i \in I} \sum_{j \in J} d_{ij} S_{ij} \rightarrow \max \quad (1)$$

$$N_2 \leftarrow \sum_{k \in K} g_k (N_1(t) - N_1'(t) + N_1''(t)) =$$

$$= \sum_{k \in K} g_k \left(\sum_{i \in I} \sum_{j \in J} d_{ij} S_{ij} - N_1'(t) + N_1''(t) \right) \rightarrow \max \quad (2)$$

$$N_3 \leftarrow \sum_{z \in Z} \sum_{b \in B} \sum_{j \in J} h_{z bj} f_{bj} \rightarrow \max \quad (3)$$

де $N_1 \leftarrow, N_2 \leftarrow, N_3 \leftarrow$ - обсяги виробництва зернових, борошна та хлібопекарської продукції відповідно у регіоні у році t ; d_{ij} - урожайність i -ої зернової культури у j -ому регіоні; S_{ij} - площа засіву i -ої зернової культури у j -ому регіоні; g_k - вихід k -ої продукції переробки зерна; $h_{z bj}$ - норма споживання z -ої продукції хлібопекарського підприємства b -ою групою населення у j -ому регіоні; f_{bj} - чисельність b -ої групи населення у j -ому регіоні.

Практична цінність розробленої моделі оптимізації системи хлібозабезпечення полягає у комплексній функціональній оцінці зв'язків і залежностей показників виробництва сировини та готової хлібопекарської продукції у регіоні. Використовуючи сформований у роботі організаційно-економічний механізм хлібозабезпечення регіону та ґрунтуючись на кластерному підході, запропоновано блок-схему економіко-математичної моделі (рис. 4).

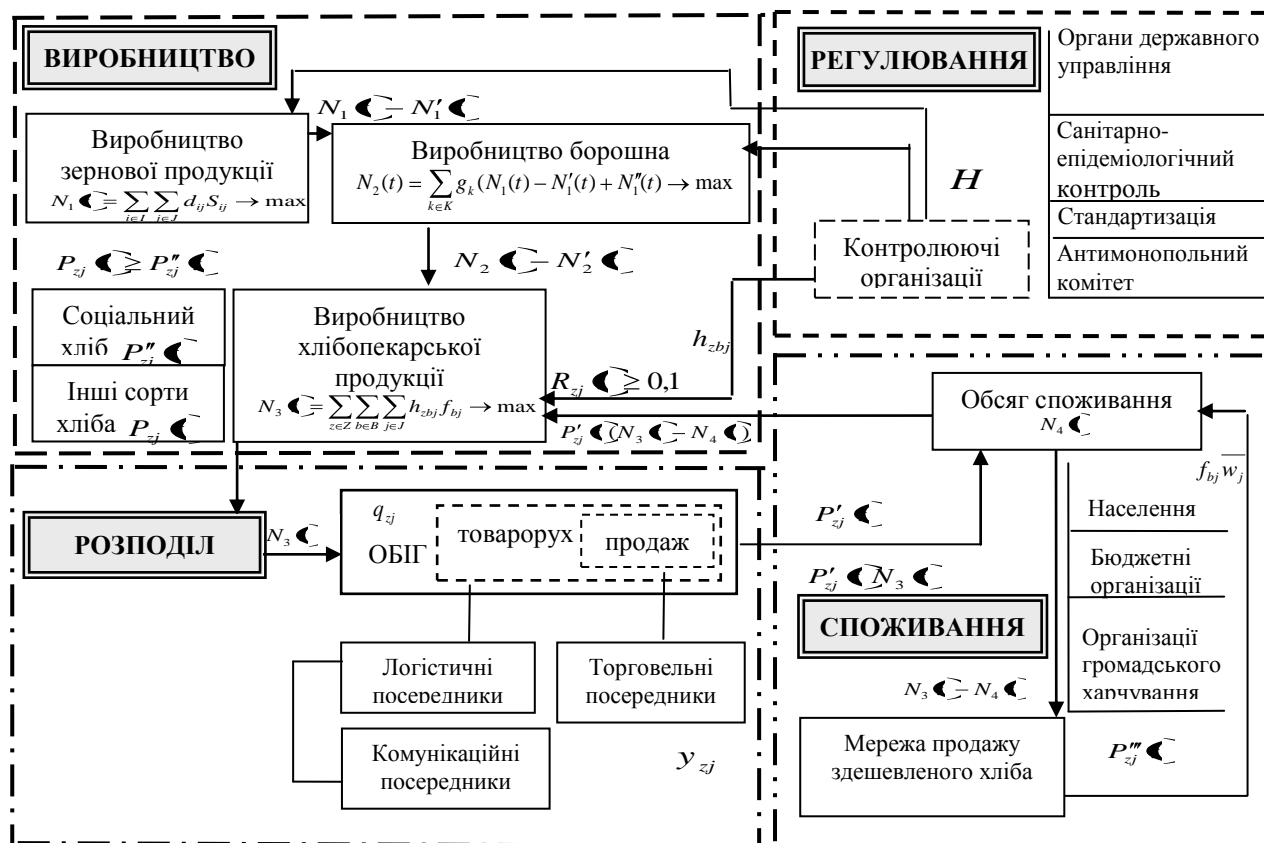

Рис. 4 – Блок-схема економіко-математичної моделі системи хлібозабезпечення регіону

де $\underline{S}_{ij}, \overline{S}_{ij}$ - мінімально та максимально можливі площі засіву i -ої зернової культури у j -ому регіоні; R_{zj} - середній коефіцієнт рентабельності z -ої продукції хлібопекарського підприємства у j -ому регіоні; $P_{zj}, P'_{zj}, P''_{zj}, P'''_{zj}$ - середня відпускна ціна, гранична ціна, середня ринкова ціна, середня ціна здешевленої продукції хлібопекарського підприємства; P_{ij}, P_{ij} - середня ринкова ціна зернових та імпортованих зернових; P_{kj}, P_{kj}, P_{kj} - середня ринкова ціна борошна, середня ціна імпортованого борошна; q_{zj} - торговельна націнка на продукцію хлібопекарського підприємства; H - мінімально допустима норма споживання хліба та хлібобулочної продукції; w_j - середні сукупні доходи на одну особу у регіоні у році t ; Y_{zj} - витрати на збут продукції.

Розроблена модель оптимізації системи хлібозабезпечення має практичне значення для багатьох користувачів, як регіональних органів влади та організацій, що контролюють продовольчий ринок, так і виробників хлібопекарської продукції і сировини для неї.

Для апробації оптимізаційної моделі обсягів виробництва у системі хлібозабезпечення регіону на основі фактичних показників була використана статистична інформація по Харківському регіону за три роки. Контрольованими параметрами моделі визначено такі: площа засіву зернових, середня собівартість хлібопекарської продукції, рентабельність хлібопекарської продукції, середня ціна зерна, борошна та хлібопекарської продукції, торговельна націнка, норми споживання продукції. Таким чином, модель забезпечує взаємозв'язок економічних, фінансових та технічних показників функціонування системи.

Апробація запропонованої оптимізаційної моделі на прикладі Харківського регіону показала, що порівняно з фактичним обсягом виробництва зернових у регіоні, який складає 2163 тис. т., потреби регіону можуть задовольнити зернові у обсязі 1128,3 тис. т. При цьому, при виробництві борошна у 204,7 тис. т., Харківський регіон потребує 605,9 тис. т. Фактичний обсяг виробництва хлібопекарської продукції у регіоні, який складає 116,75 тис. т., має деяку похибку за рахунок неточних статистичних даних, тому розрахований оптимальний обсяг виробництва хлібопекарської продукції, який наближений до реальної ситуації і складає 352,5 тис. т.

Результати апробації розробленої моделі оптимізації системи хлібозабезпечення регіону дозволили стверджувати, що вона є простою у застосуванні, потребує мінімуму доступної статистичної інформації, відрізняється універсальністю і дозволяє визначати як фактичні показники, так і прогнозні їх значення.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі розроблено теоретичні, методичні та прикладні аспекти формування та оцінки ефективності системи хлібозабезпечення регіону, а також оптимізації обсягів виробництва хлібопекарської продукції та сировини для неї. Узагальнення отриманих результатів дослідження дало змогу сформулювати наступні висновки.

1. Визначено та розмежовано поняття «продовольча безпека» та «продовольча забезпеченість регіону» в залежності від рівня економічної системи. Доповнено понятійний апарат поняттям «хлібозабезпечення», яке пропонується визначати як соціально-економічну систему, що функціонує на основі діяльності виробників хлібопекарської продукції регіону, сировинної бази для неї та інших суб'єктів системи, і надає вільний доступ до хліба та хлібобулочних виробів населенню у кількості, що відповідає фізіологічним потребам кожної демографічної групи з урахуванням економічної і соціальної ситуації у регіоні.

На підставі систематизації та узагальнення існуючих підходів уточнено поняття «система розподілу», яке визначено як механізм, що забезпечує споживачеві фізичну доступність продукції виробника шляхом функціонування і взаємодії торговельних, логістичних та комунікаційних посередників в процесі розподілу, який базується на організації ринкового обігу продукції, що включає стадії товароруку та продажу.

2. Хлібозабезпечення здійснюється множиною взаємодіючих елементів, які функціонують задля досягнення певної спільної мети, що обумовлює доцільність визначення поняття «система хлібозабезпечення регіону», яке трактується як соціально-економічний механізм, що представляє собою сукупність організацій та установ, функціонально пов'язаних між собою через механізм взаємодії виробництва, розподілу та регулювання з метою забезпечення населення хлібопекарською продукцією у необхідних кількості та якості, що відповідають фізіологічним потребам споживання та ступеню розвитку регіону.

3. Наявні теоретичні напрацювання дали можливість визначити та класифікувати особливості хлібопекарської продукції за чотирма критеріями: регулювання (високий рівень державного регулювання, багато контролюючих органів, значна кількість нормативних документів, продукція виступає індикатором загальноекономічного розвитку країни, товар-представник для розрахунку споживчих цін), виробництво (ускладнений вихід на ринок, виробництво для місцевого ринку, неможливість транспортування на великі відстані, відсутність товарних запасів продукції, фіксовані норми повернення нереалізованої продукції, диференціація продукції, велика залежність від постачальників сировини), розподіл (широкий асортимент, інтенсивність конкурентної боротьби, короткий термін зберігання, взаємозамінність

продукції, велика кількість посередників, відсутність оптових посередників) та споживання (розподіл попиту за товарними групами, жорсткі обмеження обсягів виробництва попитом, споживання в межах фізіологічної норми, наявність у раціоні харчування усіх категорій населення, сталий попит, висока харчова та медико-соціальна значущість, продукт першої необхідності, відносно невисока ціна).

4. Запропоновано організаційні та економічні напрямки здійснення регуляторної політики щодо системи хлібозабезпечення регіону. До організаційних належать: формування нормативно-правової бази та інформаційно-аналітичного забезпечення; створення і розвиток регіональних логістичних мереж; посилення контролю за якістю та безпекою продукції; розвиток інтеграційних процесів усередині системи хлібозабезпечення; бюджетне фінансування економічних і соціальних цільових програм, інвестиційних прогнозів; регулювання експорту та імпорту продукції.

Економічні напрямки регулювання системи хлібозабезпечення регіону включають регулювання попиту та пропозиції усередині системи хлібозабезпечення; регулювання процесів ціноутворення у системі хлібозабезпечення; часткове відшкодування суб'єктам системи деяких витрат; створення умов для залучення з інших регіонів та із-за кордону інвестицій для реалізації завдань регіонального розвитку системи хлібозабезпечення; введення диференційованих норм амортизації; надання податкових пільг підприємствам, що виконують соціальні функції; розміщення на підприємствах регіону замовлень для загальнодержавних потреб.

5. Узагальнено та систематизовано класифікаційні ознаки систем розподілу: за видом каналу розподілу, за видом розподілу, за підпорядкованістю, за функціональною ознакою, за системою керівництва, а також запропоновано введення нової ознаки «за масштабом охоплення». Виділено системи розподілу, які використовуються у системі хлібозабезпечення регіону.

6. Розроблено комплексну систему оцінки ефективності забезпечення регіону хлібопекарською продукцією, принципова новизна якої полягає в об'єднанні двох напрямків оцінки: оцінки ефективності системи розподілу продукції хлібопекарських підприємств-виробників та оцінки ефективності системи хлібозабезпечення регіону, що дає можливість однозначності та адекватності оцінювання з позицій підприємства-виробника та регіону у сукупності.

7. Аналіз стану та тенденцій розвитку систем хлібозабезпечення регіонів країни було проведено за її структурними складовими: регулювання, виробництво, розподіл та споживання. Аналіз дозволив виявити, що даний ринок є високо регульованим, визначити найвагомші регіони у загальнодержавному обсязі виробництва зернових, борошна та хлібопекарської продукції, система розподілу хлібопекарських підприємств має переважно

інтенсивний характер і схильна до використання прямих каналів розподілу, споживання хлібопекарської продукції не відповідає нормативному рівню.

8. Оцінка ефективності системи хлібозабезпечення Харківського регіону виявила, що в цілому система хлібозабезпечення регіону ефективна, але у її функціонуванні наявні «вузькі місця»: економічна та фізична доступність продукції, що викликано низьким рівнем купівельної спроможності населення та нерозвиненістю логістичної мережі у регіоні та вимагає вирішення як на рівні місцевих органів влади, так і на рівні підприємств.

9. У роботі розроблено організаційно-економічний механізм розвитку системи хлібозабезпечення регіону, за допомогою якого виявлені зв'язки між суб'єктами системи хлібозабезпечення регіону, що надало можливість обґрунтувати існуючі засади щодо створення хлібопекарського кластеру, апробацію якого було проведено на прикладі Харківського регіону.

На підставі розробленої моделі хлібопекарського кластеру обґрунтовано методичний підхід до оптимізації системи хлібозабезпечення регіону, яка є універсальною, простою у використанні, задовольняє вимозі доступності інформації і забезпечує можливість застосування у будь-якому регіоні країни на різних рівнях управління.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях

1. Шевчук В.Ю. Особливості формування системи збуту на підприємствах в умовах ринкової економіки / В.Ю. Шевчук // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: економічні науки. Випуск 50. – Харків: ХНТУСГ, 2007. – С. 357-361.

2. Шевчук В.Ю. Узагальнена класифікація систем збуту продукції виробничого підприємства / В.Ю. Шевчук // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Вип. 237, том 6 – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С.1423-1428.

3. Шевчук В.Ю. Стан та тенденції розвитку хлібопекарської галузі в Україні / В.Ю. Шевчук // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Вип. 241, том II – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 284-290.

4. Шевчук В.Ю. Вплив специфіки продукції на формування системи збуту хлібопекарського підприємства / В.Ю. Шевчук, Т.Б. Кушнір // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: Зб. наук. праць. – Харків: ХДУХТ, 2008. – Вип.1(7) – С. 228-234. (Особистий внесок здобувача полягає у класифікації особливостей хлібопекарської продукції).

5. Шевчук В.Ю. Продовольчий ринок України: сучасний стан та умови розвитку / В.Ю. Шевчук, Т.Б.Кушнір // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: Зб. наук. праць. – Харків: ХДУХТ, 2008. –

Вип. 2 – С.258-261. (Особистий внесок здобувача полягає у виявленні основних тенденцій розвитку продовольчого ринку).

6. Шевчук В.Ю. Організаційно-економічні аспекти регулювання системи хлібозабезпечення регіону / В.Ю. Шевчук, Т.Б. Кушнір // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: Зб. наук. праць. – Харків: ХДУХТ, 2010. – Вип. 2(11) – С. 314-321. (Особистий внесок здобувача полягає у виявленні організаційних та економічних аспектів регулювання хлібозабезпечення регіону).

7. Шевчук В.Ю. Технологія оптимізації системи хлібозабезпечення регіону / В.Ю. Шевчук // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2010 р. – С. 1312-1321.

Опубліковано тези за матеріалами конференцій

8. Шевчук В.Ю. Роль маркетингових досліджень у просуванні товарів хлібобулочної галузі / В.Ю. Шевчук // Матеріали науково-практичної конференції «Регіональні проблеми та перспективи розвитку ринків збуту промислової продукції» (6-7 грудня) УкрІНТЕІ, 2006. – Том 2. – С. 247-249.

9. Шевчук В.Ю. Державне регулювання цін на хліб / В.Ю. Шевчук // Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції: „Стратегічні напрямки розвитку підприємств харчових виробництв, ресторанного господарства і торгівлі” – ХДУХТ – 2007.- С.175-176.

10. Шевчук В.Ю. Розвиток регіону на основі кластерного підходу / В.Ю. Шевчук // Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. Львівська комерційна академія. - «Соціально-економічні наслідки та стратегія реформування економіки України». – Львів: Львівська комерційна академія, 2008. – С. 161-164.

11. Шевчук В.Ю. Сучасний рівень продовольчої безпеки України / В.Ю. Шевчук, Т.Б. Кушнір // Матеріали науково-практичної конференції «Економічна безпека держави: стан, проблеми, напрямки зміцнення». - Харківський національний університет внутрішніх справ, 2008. – С. 64-68. (Особистий внесок здобувача полягає у визначенні основних показників рівня продовольчої безпеки України).

12. Шевчук В.Ю. Підходи до визначення поняття «продовольча безпека» / В.Ю. Шевчук // Матеріали науково-практичної конференції «Шлях України до економічної безпеки». – Харків, ХНУВС. – 2009. – С. 265-268.

13. Шевчук В.Ю. Методичні підходи до оцінки ефективності системи хлібозабезпечення регіону / В.Ю. Шевчук // II Международная научно-практическая Интернет-конференция «Проблемы формирования новой экономики XXI века» - Днепропетровск, 25-26 декабря 2009. – С. 138-141.

14. Шевчук В.Ю. Організаційна модель хлібозабезпечення регіону / В.Ю. Шевчук // Всеукраїнська науково-практична конференція «Соціально-економічні аспекти розвитку України в умовах конкурентного середовища». – Первомайськ, 2010. – С. 123-124.

АНОТАЦІЯ

Шевчук В.Ю.

Організаційно-економічні засади розвитку регіонального ринку хлібозабезпечення (на прикладі Харківського регіону). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Харків: Харківська національна академія міського господарства, 2011.

Дисертація присвячена обґрунтуванню організаційно-економічних засад розвитку регіонального ринку хлібозабезпечення.

У дисертаційній роботі розширено понятійно-категорійний апарат поняттям «система хлібозабезпечення регіону»; розмежовано поняття «продовольча безпека», «продовольча забезпеченість регіону», «хлібозабезпечення» та «система розподілу»; доповнено класифікацію систем розподілу продукції шляхом введення нової ознаки за масштабом охоплення; удосконалено класифікацію особливостей хлібопекарської продукції; запропоновано комплексні системи показників оцінки ефективності систем розподілу виробників хлібопекарської продукції та системи хлібозабезпечення регіону, а також методичні підходи щодо оцінки ефективності системи хлібозабезпечення; розроблено оптимізаційну модель системи хлібозабезпечення регіону.

Ключові слова: продовольче забезпечення, ринок, регіон, хлібопекарська продукція, система хлібозабезпечення.

АННОТАЦИЯ

Шевчук В.Ю.

Организационно-экономические основы развития регионального рынка хлебообеспечения (на примере Харьковского региона). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – Развитие производственных сил и региональная экономика. – Харьков: Харьковская национальная академия городского хозяйства, 2011.

продовольственная обеспеченность региона» в зависимости от уровня экономической системы; дополнен понятийный аппарат понятием «система хлебообеспечения региона», уточнено понятие «система распределения».

Предложены организационные и экономические направления осуществления регуляторной политики относительно системы хлебообеспечения региона. Обобщены и систематизированы классификационные признаки систем распределения: по виду канала распределения, по виду распределения, по подчиненности, по функциональному признаку, по системе руководства, а также предложено введение нового признака «по масштабу охвата». Выделены системы распределения, которые используются в системе хлебообеспечения региона.

Разработана комплексная система оценки эффективности обеспечения региона хлебопекарной продукцией, принципиальная новизна которой заключается в объединение двух направлений оценки: эффективности системы распределения продукции хлебопекарных предприятий-производителей и оценки эффективности системы хлебообеспечения региона, что дает возможность однозначности и адекватности оценивания с позиций предприятия-производителя и региона в совокупности.

В работе разработан организационно-экономический механизм развития системы хлебообеспечения региона, посредством которого выявлены связи между субъектами системы хлебообеспечения региона, что предоставило возможность обосновать существующие основы относительно создания хлебопекарного кластера, апробация которого была проведена на примере Харьковского региона.

На основании разработанной модели хлебопекарного кластера обосновано методический подход к оптимизации системы хлебообеспечения региона, которая является универсальной, простоя в использование, удовлетворяет требованию доступности информации и обеспечивает возможность применения в любом регионе страны на разных уровнях управления.

Ключевые слова: продовольственное обеспечение, рынок, регион, хлебопекарная продукция, система хлебообеспечения.

ANNOTATION

Shevchuk V.Yu.

Organizational-economic development's bases of the market of bread's providing in the region (on the example of the Kharkov region). – Manuscript.

Thesis for competition of candidate of economic sciences by speciality 08.00.05 – Accommodation of productive forces and regional economy. – Kharkiv National Academy of Municipal Economy, Kherkiv, 2011.

The dissertation is devoted to the ground of organizational-economic development's bases of the market of bread's providing in the region.

In the dissertation's work a notion vehicle by notion «system of bread's providing in the region» is extended; notions of «food safety», «food material well-being of region», «providing by bread» and «system of distributing» are demarcated; the classification of the systems of product's distributing is complemented, a new sign on scale of scope is selected and offered; the classification of bakery product's features is improved; the methodical approach to estimation of the system of bread's providing in the region is offered; a necessity of forming of bakery cluster in the Kharkov region is grounded; methodical approach to optimization of production volumes, distributing and consumption of products in the system of bread's providing in the region is offered.

Keywords: food providing, market, region, bakery products, system of bread's providing in the region.

ШЕВЧУК ВЕРОНІКА ЮРІЇВНА

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ
РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ХЛІБОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
(НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ)**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск

д.т.н., проф. Торкатюк В.І.

Підп. до друк . .2011	Формат 60x84 1/16	Папір офісний
Друк на ризографі	Умовн.- друк. арк. 0,9.	Обл.-вид.арк. 1,0
Замовл. №	Тираж 100 прим.	Безкоштовно

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731 від 19.12.2001